

UZLAŞMA TALEBİNİN REDDİ VE MÜKELLEFİN HAKLARI

Necla ÜSTÜNDAĞ*

A- GİRİŞ

Mükellefler, vergi ile ilgili uyuşmazlıklarını, hem idari yollarla hem de yargı yollarıyla çözümleyebilmektedirler.

Vergi uyuşmazlıklarının çözümlenebileceği idari yollar,

- Vergi ve cezanın tamamını ödemek

- 213 sayılı VUK'nun 376. maddesi gereğince cezaya indirim talebinde bulunarak, kanuna uygun şekil ve miktarda ödemek,

- Tarhiyat öncesi veya sonrası uzlaşma talep etmek,

şeklinde sıralanabilir.

Uygulamada fazlaca başvuru olan uzlaşma müessesesi, 213 sayılı VUK'na 205 sayılı kanunun 22. mad. ile eklenmiştir.

Uzlaşma Müessesesi ile,

- Vergi ihtilaflarının süratle çözümü,

- Mükelleflerin tereddütlerinin giderilmesi

- Amme alacağının vaktinde hazineye intikali

- Yargı yerlerinin işlerinin hafifletilerek, ihtilaflar üzerine daha titizlikle eğilmelerine imkan sağlanması amaçlanmıştır.

Vergi idaresi ile mükellef arasında uzlaşmanın sağlanması halinde yukarıda belirtilen amaçlar gerçekleştirilmektedir.

Ancak, uzlaşma her zaman sağlanamayabilmektedir. Bu husus iki şekilde ortaya çıkmaktadır.

1) Uzlaşmanın vaki olmaması veya temin edilememesi

2) Uzlaşma talebinin uzlaşma komisyonunca esastan veya sehven reddi,

(*) Vergi Denetmen Yrd.

hallerinde mükelleflerin ne gibi bir yol izlemeleri gerektiği vergi idaresinin nasıl işlem yapacağı VUK'da ve 147 sıra nolu VUK Gn. Teb.'de açıklanmış olmakla birlikte, uygulamada karşılaşılan bazı tereddütler ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmamızda, uzlaşmanın uzlaşma komisyonunca esastan veya sehven reddedilmesi durumu, yasal düzenlemelerin ışığında, kişisel görüşümüz de belirtilmek suretiyle incelenmeye çalışılacaktır.

B. UZLAŞMA TALEBİNİN ESASTAN VE SEHVEN REDDEDİLMESİ HALİ

1. Genel Olarak Uzlaşmanın Vaki Olmaması veya Temin Edilememesi Durumu

213 sayılı VUK'nun "Uzlaşma ve Vergi Mahkemesinde Dava Açma" başlıklı Ek 7. maddesine göre, mükellef veya ceza muhatabı, tarh olunan vergi veya kesilen cezaya, uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağın kendisine tebliğinden itibaren genel hükümler dairesinde ve yetkili vergi mahkemesinde dava açabilecek, bu taktirde dava açma süresi bitmiş veya 5 günden az kalmış ise bu süre tutanağın tebliği tarihinden itibaren 15 gün uzayacaktır.

ÖRNEK : Mükellef Bay A. V.İ.R.na istinaden, 1992 yılına ilişkin olarak adına kesilen vergi cezasına ilişkin ihbamameyi 10.7.1994 tarihinde tebliğ almıştır. Söz konusu cezaya 20.7.1994 tarihinde uzlaşma talebinde bulunmuştur. 9.8.1994 tarihinde toplanan uzlaşma komisyonu

ile mükellef arasında uzlaşma sağlanamamış ve 9.8.1994 tarihli uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanak düzenlenmiştir.

Tebliğ tarihi yukarıda belirtildiği gibi 10.7.1994 olup, mükellefin 30 gün içerisinde dava açma veya uzlaşma talep etme hakkı varken yükümlü uzlaşmayı seçmiştir. Ancak uzlaşma vaki olmamış ve buna ilişkin tutanak 9.8.1994 tarihinde düzenlenmiştir. Dava açma süresi ise 9.8.1994 tarihinde sona erecektir. Ancak VUK'nun Ek 7. maddesi gereğince dava açma süresine 15 gün ekleneceğinden yükümlünün 24.8.1994 tarihine kadar dava açma hakkı devam edecektir.

Diğer yandan cezaya 376. maddesi gereğince indirim talebine ilişkin son gün 9.8.1994'tür.

2. Uzlaşma Komisyonunca, Uzlaşma Talebinin Esastan veya Sehven Reddi Hali

a) Esastan Reddi,

Uzlaşma talebinin incelenmesi esnasında uzlaşma komisyonunun kaunda belirtilen ölçülere uyulmadığı gerekçesiyle talebi reddetmesi,

- VUK'nun Ek 4. mad.ne uygun olmayan başvuru,

- 2577 sayılı İYUK.nun 7. maddesindeki dava açma süresinin geçmesi

- Komisyonun yetkisi dışında bulunması,

- Talebin önce kabul edilip sonradan usulüne uygun olmadığı veya yetkili uzlaşma komisyonuna yapılmadığının anlaşılması,

hallerinde mümkün olacaktır.

b) Sehven Reddi,

Uzlaşma Komisyonunca uzlaşma talebinin incelenmesi esasında,

- Uzlaşma kapsamına girdiği halde "uzlaşma kapsamına girmediği" gerekçesiyle,

- Uzlaşma süresinde talep edildiği halde "süre aşımının" ileri sürülmesi vb. hatalı değerlendirmelerle sehven uzlaşma talebinin reddedilmesi de mümkün olacaktır.

c) Esastan ve Sehven Red Hallerinin Mükellefler Açısından Doğurduğu sonuçlar

Uzlaşma talebinin esastan ve sehven reddedilmesi durumlarında, diğer idare ve yargı yollarının kullanılabilmesi, kanunda belli edilen sürenin dolmamasına bağlı olup gerek dava açılması gerekse 376 md. gereğince indirim talebinde bulunulması, dava konusu yapılacak tebliğ evrakının mükellefe tesliminden itibaren 30 günlük süreye tabidir.

ÖRNEK : Mükellef Bayan X V.İ.R.na istinaden 1992 tk. yılına ilişkin olarak adına kesilen, vergi aslına bağlı Usulsüzlük Cezasına ait ceza ihbarnamesini 1.3.1993 tarihinde teslim almıştır.

Mükellef Bayan X, sözkonusu cezaya 28.3.1993 tarihinde uzlaşma talebinde bulunmuştur.

Uzlaşma komisyonu, Usulsüzlük cezasının uzlaşma kapsamına girmediği gerekçesiyle mükellefin uzlaşma talebini sehven reddetmiştir. Talebin reddine ilişkin tutanak ise 3.4.1993 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Uzlaşmanın Vaki olmadığına dair tutanak ise düzenlenmemiştir. Bu nedenle mükellefin 1.3.1993 - 31.3.1993 tarihleri arasındaki

- tamamını ödemek

- VUK 376 md. göre ceza indirimi talep etmek

- dava açmak

- uzlaşma talep etmek,

haklarından, uzlaşmayı seçmesi ve uzlaşmanın 3.4.1993 tarihinde "üstelik talebin reddi" şeklinde sonuçlanması diğerlerini ortadan kaldırmıştır.

Oysa, Maliye Bakanlığı'nca yayımlanan 147 sıra nolu VUK genel tebliğinde; uzlaşma komisyonlarınca, mükelleflerin uzlaşma talebinin reddini gerektiren durumların tespiti halinde, mükelleflerin,

- Dava açma

- VUK.nun 376. maddesine göre indirim talebinde bulunma,

gibi haklar kaybolacaksa; talebin reddedilmeyip "Uzlaşmanın Vaki Olmadığına Dair Düzenlenen" tutanağa alınması gerektiği belirtilmiştir.

Örneğimizde ise, mükellef bayan X, kusuru olmadığı halde, uzlaşma komisyonunun talebi sehven reddetmesi ve ayrıca bir uzlaşmanın

vaki olmadığına dair tutanak tanzim etmemesine bağlı olarak,

- Uzlaşma

- Dava açma

- VUK 376. md. göre indirim talebinde bulunma

haklarının tamamını yitirmiştir.

Bu durum ise, mükelleflere idarece tanınan bir takım hakların, mükellefin iradesi dışında, idarenin yaptığı eksik işlemler nedeniyle ortadan kalkarak kullanılmaması sonucunu doğurmaktadır.

KİŞİSEL GÖRÜŞÜMÜZE GÖRE

Mükelleflerin haklarının korunma idare - mükellef arasındaki ilişkilerin bozulmaması ve vergi uyumsuzluklarını çözmede, uzlaşma müessesesine etkinlik kazandırılması vb. açılardan uzlaşma komisyonlarınca uzlaşma taleplerinin şekil veya esas yönünden sehven reddedilme hallerinde de 147 sıra nolu VUK Gn. Tebliği doğrultusunda uzlaşmanın vaki olmadığı hususunun tutanağa bağlanması yerinde olacaktır.

Bu konuda vergi idaresinin gerekli önlemleri almasının faydalı olacağı görüşündeyiz.

C- SONUÇ

Uzlaşma talebinin, uzlaşma komisyonunca reddedilmesi durumunda,

- Uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanak düzenlenirse, mükelleflere

15 günlük ek süre dava açma süresi olarak tanınmıştır.

- Uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanak düzenlenmezse, tebliğ evrakının mükelleflere tesliminden itibaren 30 günlük süre içerisinde dava açılmaz ise 15 günlük ek süresi bulunmadığı gibi 30 uncu günün sonunda dava açma süresi sona ermektedir.

- Bu tutanağın düzenlenmesi veya düzenlenmemesi ise mükellefin iradesi dışında olup idareye bağlı bir işlemdir. Bu durumda ise "vergide adalet" ilkesi zaman zaman te sadüflerle karşı karşıya gelmektedir.

Bu konudaki yasal düzenlemelerin, gerek uzlaşma müessesesinin amaçlanan sonuçları gerçekleştirebilme kabiliyeti gerekse vergide adalet ilkesine katkıları veya zararları yönünden tekrar değerlendirilerek,

- Kusuru olmaksızın hakları zararı uğrayan mükelleflerin haklarının korunmasının

- gerçekte uzlaşma niyeti olmadığı halde, sadece uzlaşmanın olumsuz sonuçlanması ve buna ilişkin tutanağa istinaden ilave 15 günlük ek süre kazanmak amacıyla amme alacağını sürüncemede bırakan mükelleflerin suistimalinin engellenmesinin

Vergi toplamada etkinliğin sağlanmasına oldukça katkıda bulunacağı kanaatindeyiz.